

De

NUMMER 22 /// JAARGANG 85 /// 26 MAART 2010

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Geloof en identiteit

Piet Jongeling
- het onrecht in
kerk en staat

Recycle your
mind

40 dagen:
Feest van Genade

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: heleen.sytsma@xs4all.nl;
alles wat met (abonnementen)administratie te
maken heeft naar info@dereformatie.nl.

Opmaak douglas design

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 99

Advertenties

tel. 0529 - 43 88 99 /// info@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

ONGELIJKTIJDIGHEID

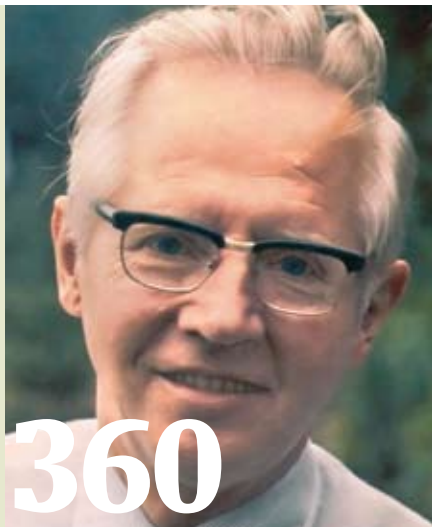
TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR ///

Wat is er toch met je gebeurd,
vroeg iemand mij. Hij vond
me altijd zo open voor
vragen en zoekend naar nieuwe wegen.
Maar de laatste tijd proeft hij een ander
accent. Ik schrijf stevige stukjes waar
juist anderen opener lijken. Tegen de
mode in bepleitte ik eerherstel voor
het woordje 'moeten'. Ook bedierf ik
het groeiende enthousiasme over de
nieuwe godsdienstigheid en spiritua-
liteit. Ronduit scherp bekritiseerde ik
de zogenaamde 'homolesbrief' in het
gereformeerd onderwijs. Welkom thuis
in het bastion van de traditie?
Toch niet. Afgezien van wat nuance-
ringen en verduidelijkingen sta ik nog
helemaal achter die eerdere uitingen.
Nog steeds bevaag ik gangbare opvat-
tingen en praktijken die onder ons te
absoluut waren geworden. Nog altijd
vind ik het rond veel thema's urgent
dat wij nieuwe inspirerende Bijbelse we-
gen zoeken. Maar inmiddels ontwaar ik
in de gereformeerde kerken (en breder!)
een even urgent tweede front. Daarbij

wordt, om met Paulus te spreken, de
vrijheid tot aanleiding voor het vlees.
De één wordt ronduit Dopers. De ander
ademt een vrijzinnige mentaliteit.
Wat Bijbels en gereformeerd is, raakt
gerelativeerd.
Het lastige van deze situatie is de onge-
lijktijdigheid. De één bevroeg al jaren
geleden gangbare vastigheden en zoekt
inmiddels nieuwe koersvastheid. Maar
de ander wordt pas vandaag eindelijk
wat beweeglijker. In de ene gemeente
'kan al lang van alles'. Men is alweer
moe van het geëxperimenteer. De an-
dere zette zichzelf pas onlangs aan de
nationale hobby die 'veranderen' heet.
Onze context is pluraal. Niet iedereen
staat op hetzelfde punt. Enkele jaren ge-
leden typeerde een deputaatschap dat
als *ongelijktijdigheid*. Het risico van die
typering is dat het een vooruitgangs-
model inhoudt, waardoor iedereen
uiteindelijk één kant wordt opgeduwd.
Maar als constatering sloeg men de
spijker op de kop.
Juist deze ongelijktijdigheid geeft ons
een speciale verantwoordelijkheid.
Hamer niet exclusief op één aambeeld.
Pleit je tegenover de nieuwe vrijblij-
vendheid voor 'moeten', besef dan
dat er ook mensen zijn die nog steeds
teveel 'moeten'. En wijs je op eerlijke
complicaties bij de uitleg en toepassing
van de Bijbel, vergeet dan niet dat dit
koren op de molen is van hen die toch
al een beetje van een vrijzinnig hondje
gebeten waren. Een kerk vol ongelijktij-
digheid vergt de moed om naast elkaar
uiteenlopende accenten te zetten.

IN DIT NUMMER

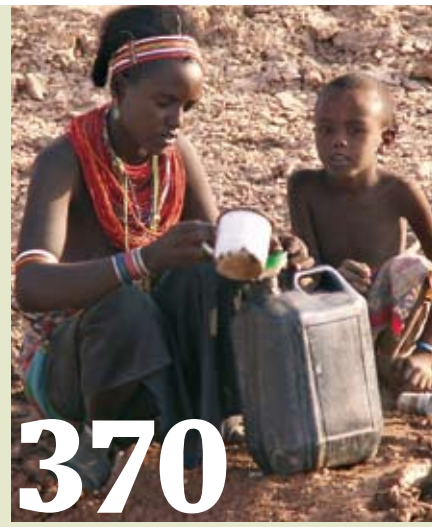
PIET JONGELING: HET ON- RECHT IN KERK EN STAAT

Jac. Schaeffer haalt uit de biografie van Piet Jongeling een aantal elementen naar voren die Jongeling typeren. Auteur Veenhof benadrukt vooral zijn twijfelloosheid. Schaeffer beschrijft hoe het gevecht tegen onrecht Jongelings houding in kerkstrijd en oorlogstijd kenmerkt.

JOUW PERSOON, OMKLEED MET CHRISTUS

Laat Gods vernieuwende werk nog ruimte voor persoonlijke inkleuring? Willem van der Horst legt aan de hand van gegevens uit de brief aan de Galaten uit hoe de Geest je persoonlijkheid niet uitschakelt, maar juist inschakelt als Hij je leidt op de weg achter Christus aan.

RECYCLE YOUR MIND

Tear ontwikkelde een scheurkalender voor de 40-dagentijd die ons anders leert kijken naar onze consumptiepatronen. De Heer Jezus hield de rijke jongeling hetzelfde voor: niet alleen doen, maar vooral ook loslaten stempelen het leven van wie Hem volgt. Over deze boodschap gaat het in Wandelen met God.

EN VERDER

363 COLUMN DE INTERNE DIALOOG /// **363** STELLING /// **368** LOKAAL 40 DAGEN: FEEST VAN GENADE /// **369** VRAAG EN ANTWOORD /// **372** BIJBELTAAL SNEEU-ANGELIE /// **374** JONGEREN NIET IEDEREEN IS GELIJK /// **375** GEDICHT WITTE DONDERDAG /// **376** BOEKBESPREKING PLOETEREN EN PIONIEREN /// **377** BOEKENPLANK GELOOF EN IDENTITEIT /// **378** KORT NIEUWS, PERSBERICHTEN ///

Piet Jongeling

het onrecht in kerk en staat

TEKST: JAC. SCHAEFFER ///

Ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Piet Jongeling verscheen in 2009 diens biografie *Zonder twijfel* door ND-journalist en historicus Herman Veenhof.¹ Hij noemt zijn boek 'niet meer dan een journalistieke schets', maar het is er wel één van meer dan vierhonderd bladzijden. Jongeling was jarenlang de belichaming van wat nu het Nederlands Dagblad heet, de eerste vertegenwoordiger van het GPV in de Tweede Kamer. Daarmee was hij in de jaren zeventig van de vorige eeuw de bekendste vrijgemaakt-gereformeerde Nederlander.

Zelf heb ik in die tijd in contacten met buitenkerkelijken om mijn achtergrond te verduidelijken meer dan eens verwezen naar Jongeling. Dat gaf houvast. Dat deze man een biografie verdient staat buiten kijf. Veenhof is, en zo hoort het ook voor een biograaf, geboeid geraakt door zijn onderwerp. Op basis van talloze interviews en gedeeltelijk nog ongebruikt archiefmateriaal reconstrueert hij Jongelings ontwikkeling levendig en gedetailleerd.

Tuinbouwdiploma Jongeling groeit op in de sfeer van de gereformeerde

kleine luyden. Zijn vader, die hij al vroeg moet missen, is onderwijzer. Vanwege geldproblemen thuis moet Jongeling eerst op de kwekerij werken. Nadat hij zijn tuinbouwdiploma heeft gehaald kan hij toch, in de voetsporen van zijn vader, onderwijzer worden. Hoewel dit beroep bij hem als rasverteller past, kiest hij toch op 26-jarige leeftijd voor een carrière in de journalistiek. In aansluiting bij de historicus Gerrit Schutte typeert Veenhof hem in deze functie 'als een

late representant (...) van de generatie schoolmeesters en journalisten die zich een taak op de schouders legden en geloofden dat het Gods opdracht was: de geestelijke en burgerlijke opvoeding

een uiterst arbeidzaam en heel

gelovig mens, plichtsgetrouw,

maar zeker niet kleurloos

van het christelijke, gereformeerde en ten laatste vrijgemaakte volksdeel' (33). Er zullen er onder hen niet veel geweest zijn die ook

een tuinbouwdiploma bezaten. Deze typering van Jongeling wordt in Veenhofs boek niet systematisch uitgewerkt. In dat opzicht blijft zijn boek

inderdaad een schets. Hopelijk komt hij in de door hem beoogde wetenschappelijke bewerking ervan tot meer analyse en diepgang. Intussen krijgen we in deze biografie talloze doorkijkjes en inzichten in het leven van een uiterst arbeidzaam en heel gelovig mens, plichtsgetrouw, maar zeker niet kleurloos.

Onbetwijfeld Wat Veenhof zelf kennelijk het meest karakteristiek vindt aan Jongeling heeft hij in de titel van zijn boek aangegeven: een man zonder twijfel. Al aan het begin stelt hij ds. J.J. Buskes en Jongeling tegenover elkaar. De eerste gaf op de vraag of hij wel eens twijfelde aan het geloof als antwoord: 'Ik twijfel nog iedere dag'. Jongeling daarentegen stelde in hetzelfde vraaggesprek dat hij onvoorwaardelijk geloofde in de Here, waarop Buskes reageerde: dan geloof je niet echt (10).

Met ditzelfde onbetwijfeld christelijk geloof maakte Jongeling veel indruk in een televisiegesprek met Godfried Bomans in september 1971. Het is een genoeg bij Veenhof de fraaie reactie te lezen van Karel van het Reve (alias Henk Broekhuis) die Jongeling met ongeveer eerbiedige ironie beschrijft als een authentiek vertegenwoordiger van een soort gelovigen dat uitgestorven leek. Hem is dit exemplaar kennelijk heel wat sympathieker dan de moderne gelovigen van het progressieve betweterige type (362-363).

Het meest intens en puur komt zijn Godsvertrouwen naar voren in de verwerking van de verschrikkingen die hij meemaakte in het concentratiekamp Sachsenhausen en tijdens de dodenmars daarna die voor hem de weg naar de vrijheid werd. Wanneer een kameraad hem vraagt waarom God ons zo

doet lijden en wat Hij ons hiermee wil leren, is Jongelings antwoord: 'Zou het niet zijn, dat we ons aan Hem moeten vasthouden, zelfs al zouden we te gronde gaan? Dan verheerlijken we zijn naam, ook als we hier aan de kant van de weg sterven' (111).

Eenvoud Toch verdient juist Veenhofs accent op deze zekerheid bij Jongeling het om nog verder doordacht te worden. Hoe komt

het dat we bij hem de zekerheid nooit ervaren als overwonnen twijfel?

Waarom zien we bij hem, ook buiten de directe relatie met God

om, zo weinig vragen of ook reflectie? Heeft dat iets met zijn karakter te maken of zit er meer achter?

Verschillende tijdgenoten hebben het in verband met Jongeling over een bepaalde eenvoud en een zekere naïviteit. Intrigerend is ook dat hij op zijn sterfbed van zichzelf zegt, dat hij altijd de leeftijd had behouden van het publiek van zijn jeugdboeken (382).

Minstens zo interessant is de vraag welke relatie er bestaat tussen de 'twijfelloosheid' van Jongeling en zijn directe historische context. Was hij hierin wellicht gestempeld door de 'nieuwe' verbondstheologie in de gereformeerde kerken zoals die verwoord werd door mannen als prof. dr. K. Schilder, ds. S.G. de Graaf en ook ds. D. van Dijk? Zij strenden immers tegen het onzeker maken van de zelfonderzoek dat zij verbonden met de leer van de veronderstelde wedergeboorte. Dat verzet richtte zich evenzeer tegen de nieuwe Barthiaanse theologie, die mensen in existentiële twijfels zou storten. Ik herinner me hoe de oude Zijlstra, die volgens Veenhof voor Jongeling een soort tweede vader geweest is,

onder de schuilnaam 'Marnix' in het Gezinsblad haast smalend kon schrijven over al dat modieuze getwijfel dat hij toeschreef aan de storende invloed van Karl Barth.

Kerkstrijd In geestelijk opzicht waren het heel andere tijden als je het vergelijkt met de geloofsbeleving en geloofservaring nu. Dat wordt wel op een heel bijzondere manier duidelijk in de ma-

nier waarop Jongeling de kerkelijke strijd die tot de vrijmaking zou leiden, volgde in (nota bene) het kamp Sachsenhausen.

Altijd komt die vraag

weer terug: hoe was het toch mogelijk dat tijdens de bezetting de gereformeerde kerken zo intensief bezig waren met onderlinge tegenstellingen? Daar valt veel over te zeggen, maar dit toch zeker ook: het is er een uiterst krachtig voorbeeld van het feit dat de kerk haar agenda niet laat bepalen door tegenstanders of buitenwereld, en dat de gelovige niet leeft van brood alleen. Voor Jongeling in het concentratiekamp gold dat wel heel specifiek. Zijn vrouw wikkeld zijn voedselpakketten in papier dat bestond uit 'bladen van de Groninger Kerkbode en van uit elkaar gehaalde brochures en pamfletten, die allemaal handelden over de kerkelijke strijd rondom verbond en doop' (78). De gespannen betrokkenheid bij de geestelijke strijd die dwars heenliep door de strijd om het naakte bestaan in het kamp, heeft hem mede de veerkracht gegeven te overleven. Er was nog een andere strijd te voeren en hij hoopte en verwachtte dat God hem daarbij zou willen gebruiken.

Wie afstandelijk en vanuit de totaal andere levensomstandigheden van

een vertegenwoordiger

bij uitstek van de eerste

generatie vrijgemaakten

vandaag de dag leest van een man die middenin de kampellende kerkbode-artikelen verslond, kan zich misschien alleen verbazen. Maar voor Jongeling ging het hier om de kernwaarden van zijn geloof. Daarin is hij ondanks zijn bijzondere omstandigheden een vertegenwoordiger bij uitstek van deze eerste generatie van vrijgemaakten. Hun worsteling kan, los van allerlei leerstellige en kerkrechtelijke kwesties, zo omschreven worden: hoe moet ik omgaan met en handelen in een situatie waarin onze kerk juist hen die de gereformeerde kerken willen terugbrengen naar een beter en dieper verstaan van Gods Woord, wantrouwt en uitstoot? Het was een diep gevoel van miskend worden door medegelovigen tot in de hoogste regionen van de kerk in de verdediging van waarden die juist tot de kern van het kerk zijn hoorden. Daarmee was de ergste pijn niet dat men zich gedrongen zag met zijn broeders te breken, maar dat men de broeders niet meer als broeders ervoer.

Onrecht Natuurlijk weet ieder die iets van de Vrijmaking afweet dat deze tijdens de bezetting plaatsvond. Maar door het materiaal dat Veenhof presenteert, ben ik er zelf nog eens heel nadrukkelijk bij bepaald hoe de jaren van bezetting en ontwrichting van de politieke en maatschappelijke orde de kerkstrijd en de beleving daarvan door de latere vrijgemaakten beïnvloed moeten hebben.

Veenhof spreekt bij Jongeling over een 'symbiose tussen oorlogstrauma en kerkstrijd' (121). Wat de kern van dat trauma zou zijn maakt Veenhof echter niet duidelijk. Toch meen ik hiervoor in de kampherinneringen van Jongeling een aanknopingspunt te vinden, wanneer Jongeling beschrijft hoe sterk

bij hem het beleefde onrecht gespeeld heeft. Een paar voorbeelden: 'Wanneer ik 's nachts onrustig sliep kon het wel eens gebeuren dat ik weer droomde van het kamp en altijd van de momenten dat je heel erg onrecht werd aangedaan' (118). 'Ik heb soms dromen (...). Nooit hetzelfde... wel dat je wordt afgebeeld, je kan geen recht krijgen' (120). 'Een enkele keer droom ik er nog wel eens van, als ik te lang heb doorgewerkt. Dan zit ik ineens weer in Sachsenhausen, in een situatie waarin ik rechteloos ben' (120). Dat blijkt ook in het geladen en emotionele Tweede-Kamer-debat over de kwestie Nieuw-Guinea tussen Jongeling en minister Luns – volgens Veenhof diens politieke *finest hour*. Jongeling doet daar, met beroep op zijn eigen ervaring van onrecht in Sachsenhausen, een oproep in deze kwestie recht te doen (305-306).

Strijden Wat mij opvalt is dat Jongeling juist dat als diepste kampervaring benoemt: het onrecht en de machteloosheid daartegenover. Niet de willekeur, de vrijheidsbeperking, onmenselijke wreedheid, vernederingen, maar juist dat woord *onrecht*. Dat is de cultuurschok van iemand die vanuit de rechtsorde van de rechtsstaat, maar ook vanuit de beslotenheid van de kerkelijke wereld, zijn hele systeem van normen en waarden in alle rauwheid omvergeworpen ziet. Er is geen enkel beginsel waaraan je de ander kunt houden. Dat moet Jongeling als iets afgrondelijks hebben ervaren: vanuit een burgerlijke orde van rechtszekerheid, vanuit een kerkelijke sfeer van argumenteren en overtuigen geconfronteerd worden met brutaal en brutaal machtsmisbruik.

Tegen die achtergrond is het beter te begrijpen dat hij zich in zijn gevangen-

schap ook een deelnemer voelde aan een andere strijd. Door al die kerkelijke persbijdragen werd hij opgeheven in een strijd waarin wel houvast bestond. Maar het moet een diep insnijdende ervaring zijn geweest dat juist die gemeenschap die voor hem de bron was van recht en waarheid zich zo onbetrouwbaar gedroeg; zo werd het toch beoordeeld door de latere vrijgemaakten: revolutie van bovenaf, verkrachting van de kerkorde, knoeien, verraad.

Het is zaak om als gereformeerde kerk (vrijgemaakt) van vandaag deze ervaringen van onrecht uit de ontstaansperiode van dit kerkverband serieus te nemen. Want hoe vreemd dit verleden ook mag schijnen, het is juist in deze ervaring dat we als kerk vandaag onze verbondenheid met de kerk van toen kunnen ervaren. In een afzonderlijke bijdrage hoop ik dit punt later wellicht uitgebreider te bespreken.

/// Jac. Schaeffer is historicus

- 1 Herman Veenhof, *Zonder twijfel. Pieter Jongeling (1909-1985). Journalist, politicus en Prins*. Barneveld 2009.

TEKST: JACOB GLAS, PREDIKANT MAASTRICHT ///

De interne dialoog

Wij mensen aarzelen niet om oordelen uit te spreken. Ook christenen zijn daar goed in. Maar waarom eigenlijk? Het leidt zelden tot iets positiefs. Probeer eens iets anders: train jezelf in het uitstellen of zelfs verzwijgen van je oordeel. Wees je bewust van je eigen gevoelens wanneer je met je medemens in gesprek bent. Ga met jezelf het gesprek aan, de interne dialoog. En laat je verrassen.

Ik ben met toestemming van meneer pastoor op bezoek bij een echtpaar van katholieken huize dat langdurig in het buitenland heeft gewoond. Na hun terugkeer naar Nederland zijn ze niet meer naar de diensten van de katholieke kerk gegaan. (*Interne dialoog: dat is niet goed, maar laten we verder luisteren.*) Reden: de mis wordt niet meer in het Latijn, maar in de landstaal opgedragen. Zij zijn het niet eens met deze verandering in de liturgie. (*Interne dialoog: waar*

heb ik zoiets eerder gehoord?) Hun geestelijk voedsel halen ze elke zondagmorgen uit de uitzendingen van Hour of Power van ds. Robert H. Schuller. (*Interne dialoog: grrrr, brrr, niks zeggen.*) Na deze inleiding hebben we een geloofsgesprek waarin het gaat over de centrale inhoud van het evangelie. (*Interne dialoog: gaaf.*) We ontdekken dat we het met elkaar eens zijn op de hoofdpunten van het geloof. De verschilpunten kunnen in een goede sfeer besproken worden. (*Interne dialoog: het zou mooi zijn als zij weer actief zouden worden in de RK.*) Het gesprek komt als vanzelf weer op de kerk als het lichaam van Christus. Geloven doe je niet in je eentje. Ze vertellen dat ds. Schuller in een preek heeft gezegd dat het kijken naar een tv-dienst niet het contact met de plaatselijke kerk kan vervangen. (*Interne dialoog: grijp je kans!*) Met een brede glimlach op mijn gezicht zeg ik: 'Daarin heeft ds. Schuller groot gelijk.'

Soms moet je jezelf geweld aandoen om je oordeel voor jezelf te houden. Mijn squashmaatje is huisarts en geeft samen met twee collega's zijn medewerking aan een tv-programma van de VPRO over euthanasie. Hij moet een vriendin 'doodspuiten' (hij heeft deze column voor de publicatie gelezen). Na het squashen gaan we een café in, want voor zoiets gewichtigs moet je de tijd nemen. Het gesprek gaat over de betekenis van een geloofskader voor patiënten die vanwege ernstige ziekte, levensmoeheid of allebei euthanasie in hun denkwereld toelaten. Hij overweegt mij in te schakelen wanneer zijn patiënten hierbij geholpen kunnen worden.

STELLING

De stelling is deze week ontleend aan het thema-artikel van Willem van der Horst. Hij schrijft (zie pag. 364-367) over hoe de Geest je persoonlijkheid inschakelt in het proces van vernieuwing, van het toegroeien naar Christus. Een onjuiste visie op de verhouding tussen de eigen persoonlijkheid en de persoon die je bent geworden in Christus, kan tot verkeerde uitspraken leiden over het werk van de Geest in jouw persoon. Vandaar de volgende stelling:

Wie eigen gedachten en gevoelens gemakkelijk benoemt als ingevingen van de Heilige Geest heeft waarschijnlijk te weinig respect voor zichzelf als schepsel van God ///

Reageren kan via de website
www.dereformatie.nl

Jouw persoon, omkleed met Christus

TEKST: WILLEM VAN DER HORST ///

Vernieuwd worden, geheiligd zijn, wedergeboren zijn, afsterven van de zonde, onberispelijk zijn, of met Christus omkleed worden – allemaal Bijbelse begrippen die iets uitdrukken van hoe radicaal we veranderen als we het geschenk van genade aannemen. Wat voor gevolgen heeft dat voor je eigenheid, voor je persoonlijkheid? Staat zelfvertrouwen tegenover vertrouwen op de Geest (Galaten 3:3)? Wat is er nog van jezelf zichtbaar als je Christus als een jas hebt omgeslagen? Over deze vragen gaat dit artikel.

'extreme make-over' In de Bijbel lees je dat er met gewone mensen bijzondere dingen gebeuren. Neem dat verhaal van de uitstorting van de heilige Geest. Ongeletterde vissers spreken in tongen en talen. Uiteraard wekt dat alom verbaazing: wat is hun overkomen? Zouden ze dronken zijn? Maar dat blijkt niet het geval. Het is de Heilige Geest die zijn intrek neemt in gewone mensen, en wel op zo'n manier dat hun persoon daarvoor diepgaand beïnvloed wordt. Die diepgaande beïnvloeding van de persoon spreekt ook uit Galaten 3: 27 en 28: 'U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus'. Verandert 'omkleed zijn met Christus' iets fundamenteels aan je herkenbaarheid als Jood of Griek, slaaf of vrije, als man of vrouw? Zorgt de Geest voor een 'extreme make over', waardoor je niet meer de mens bent die je vroeger was? Zo wordt soms inderdaad gesproken over de vervulling met de Heilige Geest. Mensen beschrijven dat dan als een verschijnsel waarin je als mens als het ware 'overgenomen' wordt door de Heilige Geest zodat je persoonlijkheid niet

meer herkenbaar is. Laat Gods vernieuwende werk nog ruimte voor eigenheid, voor persoonlijke inkleuring? Of is dat een vraag van westerse mensen die moeite hebben met het verloochenen van zichzelf? Spreekt uit zo'n vraag ongeloof of kleingeloof? Staat hij haaks op de noodzaak je helemaal over te geven aan Jezus Christus?

Cadeau Het zijn inderdaad sterke woorden die in Galaten gebruikt worden: 'Eén zijn met Christus', en 'er zijn geen Joden of Grieken meer, geen slaven of vrijen, geen mannen of vrouwen'; dat gaat behoorlijk ver. Toch betekent het niet dat wij afstand moeten doen van cultuur, van maatschappelijke verhoudingen of zelfs van het onderscheid tussen man en vrouw.

Uit het bredere verband van de brief aan de Galaten wordt duidelijk dat het Paulus om iets anders gaat: de eigen individualiteit mag geen *norm* worden. Zo zegt hij bijvoorbeeld in hoofdstuk 3: 3 'Bent u werkelijk zo dwaas om weer op eigen kracht te vertrouwen?' De ontvangers van de brief zullen zijn krachtige woorden en scherpe toon goed begrepen hebben. Zij waren Kelten en wisten wat het is om te vertrouwen op eigen magische krachten. Het is een vorm

*'je draagt de invloed van de
thuiscultuur met je mee;
dat verandert niet wanneer
je christen wordt'*

van zelfvertrouwen waarin je jezelf tot wet bent. Paulus' boodschap staat daar lijnrecht tegenover. De Bijbel leert ons juist ontvangen en open staan voor Gods beloften. Wij moeten ophouden met denken dat wij het op eigen kracht wel zullen redden (Gal 4: 3). Het open staan voor Gods beloften is als het ontvangen van een groot cadeau, en dat vinden wij niet gemakkelijk. Iets krijgen roept in mensen onwillekeurig de impuls op om iets terug te doen. Die impuls snijdt de Bijbel af. Op geen

enkele manier moeten wij proberen het cadeau van genade te verdienen. Het vraagt erom alleen maar ontvangen te worden. Zo was het vroeger geweest met het beloofde land. Zo is het nu met Gods geschenk van vergeving en van vernieuwing door de Heilige Geest. Zulke beloften worden ons niet gegeven zodat we er ook zelf iets voor gaan doen. Wij moeten niet onszelf willen bevrijden, op eigen kracht en volgens eigen wetten. Het enige wat we kunnen doen, is geloven en ons ervoor open stellen.

Norm Als de Bijbel zo radicaal spreekt, is dat waar het om gaat. In de opsomming van Grieken en Joden, vrijen en slaven, mannen en vrouwen klinkt iets door van de vorm van zelfvertrouwen waartegen Paulus zich richt. Grieken voelden zich verheven boven Joden. In de toenmalige cultuur bestond een rangorde tussen mannen en vrouwen. Een slaaf bezat vergeleken met een vrije geen status of invloed. Daar ligt de spits van deze radicale woorden. De Bijbel snijdt het af om je te beroepen op eigen kracht en invloed op basis van ras, sekse en maatschappelijke positie. Wie dat doet, maakt daarvan de norm, die de status krijgt van een wet waaraan ieder zich moet houden. Dat is waar de Bijbel scherp tegenin gaat. Dat wil vervolgens echter niet zeggen dat je geen eigen gedachten en gevoelens zou mogen hebben of dat deze geen belangrijke rol mogen spelen. Het is onontkoombaar dat je man- of vrouw zijn doorwerkt in de manier waarop je denkt en voelt. Aan iemands stijl is hij of zij herkenbaar als Fries of Groninger. Wij dragen de invloed van onze thuiscultuur met ons mee. Dat verandert niet wanneer je christen wordt. Onze individualiteit als *zodanig* wordt niet gerelativeerd. De eigen stijl mag echter nooit de norm worden.

Reddingsboei Dat is overigens moeilijker dan het misschien lijkt: aan de ene kant gewoon herkenbaar blijven als man, vrouw, Fries of Zeeuw, en tegelijk voorkomen dat je die eigen stijl van denken, voelen en handelen normatief oplegt aan een ander. Daarvoor is wedergeboorte nodig. Wedergeboorte lijkt op een echte geboorte. Elk mens wordt geboren in pure afhankelijkheid. Eigen kracht moet zich nog ontwikkelen door het ontvangen van liefde, warmte en

De Heilige Geest neemt je individualiteit en persoonlijkheid niet over, zoals een computerkraker je computer over kan nemen. Hij schakelt je helemaal in, met gebruikmaking van al je persoonskenmerken en talenten.

voeding. Wedergeboorte vraagt dat wij opnieuw klein willen worden. Wij moeten onze eindigheid en afhankelijkheid erkennen en leren leven van de belofte en van genade. Voor

grote zelfstandige mensen vormt het een forse klus om opnieuw te leren leven van een cadeau.

Ik was een poosje geleden met een groep gelovigen en ongelovigen in gesprek over wat God betekent in je leven. Iemand zei: 'Ik voel me dat trekvogeltje dat twee keer per jaar de oceaan overvliegt, kwetsbaar en klein. Om de overkant te halen heb ik een takje in mijn poten. Als ik dan vermoeid raak, kan ik toch even op het water landen en op mijn takje rusten'. Op mijn vraag of in plaats van dat takje ook God dat vogeltje zou mogen dragen zei ze: 'Als ik dat eens zou kunnen geloven...'. Kennelijk was dat geloven te moeilijk geworden. Het hoort bij het geheim van de wedergeboorte om dat te leren, om dat te kunnen. Het spreekt zeker niet vanzelf. Juist daarbij hebben wij de sterke inwerking van de Geest nodig.

Dit voorbeeld maakt tegelijk duidelijk dat de eigen individualiteit niet verdwijnt als gevolg van de wedergeboorte. Ook wanneer je elk restant van de gedachte dat je op eigen kracht de overkant moet bereiken, loslaat, kun je daarbij wel jezelf blijven. Talloze soor-

ten vogels vliegen over woestijnen en oceanen. Elk vogeltje gebruikt daarbij eigen hulpmiddelen. Ook wie de eigen reddingsboei weggooit, blijft nog altijd

die herkenbare vogel.

Wedergeboorte is niet een andere individualiteit aannemen maar de eigen reddingsboei weggooien en het wagen met Christus alleen.

We kunnen in het ver-

lengde hiervan de gedachte dat wij niet blij zouden mogen zijn met onze eigen herkenbare stijl en kwaliteit, laten varen. Als mijn redding niet afhangt van mijn eigenheid en mijn stijl geen norm voor de ander mag worden, blijft er ruimte voor onze eigen persoonlijkheid. In de stroom van zegen wordt ons ik niet weggespoeld. Juist met die eigen persoonlijkheid geloven en belijden wij dat niet onze eigen kracht ons redt maar dat Christus de tak is waarop ons leven rust.

Daarom is het ook eenzijdig om te zeggen dat wij door wedergeboorte 'een ander mens' worden. Beter is het te zeggen dat wij door de kracht van de Geest steeds meer de mens worden die wij ten diepste zijn.

Vrucht Wat betekent het vervolgens om vol van de Geest te zijn en dan toch

herkenbaar te blijven als Klaas, Johan, Henriet of Carolien? Op een bepaalde manier gaan wij wel op elkaar lijken. Alleenmaal worden wij omkleed met Christus en één met Hem. Eigenschappen die bij Hem passen worden ons allen eigen. Volgens Galaten 5:22 worden we dankzij Christus' Geest allemaal vredelievend, geduldig, vriendelijk en zachtmoedig. Tegelijk zullen wij zulke eigenschappen elk op onze eigen manier gaan vertonen. De christelijke vriendelijkheid van iemand met een gesloten karakter ziet er anders uit dan van iemand die van zichzelf spontaan is. Het geduld van een oudere met een moeilijk levensverhaal heeft een andere dimensie dan van een jongere die nog niet zoveel te dragen heeft gekregen. Je moet elkaar niet meten aan een standaardmodel, maar deze christelijke eigenschappen leren herkennen met oog voor ieders unieke persoon en levensgeschiedenis.

De kern blijft dat wij niet onszelf centraal zetten. Tegenover de vrucht van de Geest beschrijft Paulus in Galaten 5: 19-21 het werk van het vlees. Daarin wordt juist wel de eigen individua-

liteit tot norm verheven. Wie zichzelf uitleeft, raakt aan zichzelf verslaafd en komt in strijd met elk van de Tien Geboden. Paulus wijst een uitweg uit die verslavende gevangenis van het eigen ik. Die oude mentaliteit typeert

'voor grote zelfstandige

mensen is het een hele klus

om opnieuw te leren leven

van een cadeau'

'wedergeboorte is de eigen

reddingsboei weggooien en

het wagen met Christus alleen'

hij via concreet gedrag. De nieuwe prijsst hij aan als een andere houding (Galaten 5:22). Daarin houd je wel je eigen kleur, karakter en levensverhaal, maar je bent niet aan jezelf verslaafd. Je anker ligt niet in je eigen ik maar in Christus.

Talenten Als de Geest komt, negeert Hij dus niet wat jou als schepsel eigen is. Dat maakt het bijvoorbeeld mogelijk dat je bij het aannemen van een geestelijke houding zelf actief betrokken bent. Egocentrische hartstochten en begeerten moet je ook *zelf* aan het kruis slaan (Galaten 5: 24). En het spoor van de Geest gaan, vraagt om beweging van je eigen voeten (Galaten 5: 25). De Heilige Geest neemt je individualiteit en persoonlijkheid niet over, zoals een computerkraker je computer over kan nemen. Hij schakelt je helemaal in, met gebruikmaking van al je persoonskenmerken en talenten.

Twee benaderingen doen geen recht aan de verhouding tussen jouw persoonlijkheid en het werk van de Geest in jou. Allereerst hoor je vandaag nogal eens hoe mensen zich beroepen op ingevingen of andere rechtstreeks inwerkingen van de Geest, die ons zaken 'op het hart geeft'. Die behoefte leidt gemakkelijk tot de suggestie dat het 'gewone' niet genoeg is. Wat er op je hart komt, heeft waarschijnlijk veel te maken met je eigen karakter en persoon. Het is helemaal niet nodig daarbij weg te kruipen achter de Geest. Er is immers op zichzelf niets mis mee wanneer ons leven als gelovige mee gekleurd wordt door eigen persoonlijkheid en karakter. Je mag jouw gedachten, gevoelens en talenten juist voluit inzetten, omdat je weet dat Gods Geest ze wil heiligen en gebruiken. Juist omdat Hij achter ons staat, hoeven wij ons niet achter Hem te verschuilen. In het volgen van Christus

blijven wij de gewone mensen die we zijn, met onze geschapen eigenheid en individualiteit, maar tegelijk geestelijk.

Egocentrisch In de andere benadering verschuilen mensen zich juist achter hun eigen karakter. Juist als de Geest ons inschakelt zoals we geschapen en gevormd zijn, wordt die weg afgesneden. Ieder van ons draagt vertekeningen van de geschapen identiteit met zich mee. Elke christen moet strijden tegen egocentrische neigingen. De één is gauw jaloers. De ander kan er niet leven mee leven als iets niet perfect is. Weer een ander is te gauw boos en heeft zomaar ruzie. Gelovigen kunnen verslaafd zijn aan geld, werk, seksualiteit, verdovende middelen. Bij ieder mens passen ook zonden en gebreken waarin het eigen karakter en de eigen kleur en levensverhalen van onze verschillende persoonlijkheden doorklinken. Juist een christen mag zich daarmee echter niet verontschuldigen. Wie zegt 'ze nemen me maar zoals ik ben', doorziet niet dat in zijn geschapenheid zowel Christus' vernieuwing als zijn zondige zelfgerichtheid zich kan melden. Eigenlijk zeg je daarmee: de Heilige Geest neemt me maar zoals ik ben. Maar de Geest doet zijn werk niet alleen *in* ons maar vervolgens ook *met* ons, in een soort

samenwerking. Zo komt het tot onze nieuwe geboorte (*Dordtse Leerregels III/IV*, 12). Als wij rusten in Christus, hoeven wij nooit bang te zijn dat wij onszelf verliezen. Dankzij Hem zijn wij het zelf die opnieuw beginnen. Juist daarom kunnen wij onszelf niet verabsoluteren zoals wij zijn. Wij moeten dan ook echt *opnieuw beginnen*.

Ben je gauw boos, jaloers, trots, dan zijn dat geen karakterkenmerken om je maar bij neer te leggen. Maak er juist werk van daarin te veranderen. Dan zul je dichter bij jezelf komen. Kom je liefde en betrokkenheid tekort, dan kun je dat niet goedpraten door te zeggen dat je nu eenmaal zo bent. Ook daarin mag je met jezelf aan de slag leren gaan. Merk je dat je enthousiasme en passie soms overdonderend uitpakken voor anderen, verschuil je dan niet achter het gegeven dat dit nu eenmaal persoonskenmerken van je zijn. Ook daarmee zet God je aan het werk. Wie meer op Christus gaat lijken, ziet ook in zulke trekken de herschepping vorderen. Gods Geest staat daarbij achter ons.

/// Willem van der Horst is psychotherapeut en is als docent pastoraat en godsdienstpsychologie verbonden aan de Academie Theologie van de GH te Zwolle.

✚ SAMENVATTING

Wedergeboren worden betekent niet dat de Geest je overneemt. Geestelijk leven kan en mag met de eigen persoon zoals God die maakte. Tegelijk mag je evenmin blijven zoals je nu bent. De Geest geeft een radicale verandering. Steunend op Christus mag je met de Geest meewerken om steeds meer jezelf te worden, zoals God je schiep en bedoelde.

40 dagen: Feest van Genade

Gemeenteproject in Enschede-Zuid

TEKST: ANNE RIENKS EN PAULINE TER HORST ///

Een rups wordt een vlinder. Net zo transformeert de Geest ons van binnenuit: de strijd in onze cocon, en vleugels krijgen om te vliegen, gedragen door de Geest en in de vrijheid van Christus.

An de hand van deze beeldspraak, zichtbaar gemaakt in een logo, is de gemeente van Enschede-Zuid de afgelopen weken bezig geweest met het gemeenteproject *40 dagen: Feest van Genade*. Het bijbehorend werkboek (A. Kamsteeg en R. Westerbeek) biedt verwerking voor groepsbespreking en stille tijd. Er is voor dit project gekozen in het kader van het beleidsplan *Onderweg*; in verbondenheid met God, met elkaar en met de stad. De lijdenstijd is een periode die zich goed leent voor dit project: een moment van bezinning op jouw relatie met God en met je broers en zussen. Het beeld van een rups die een vlinder wordt, heeft de gemeente er zelf bij gekozen.

Vorbereiding Om het project van de grond te krijgen is er een projectgroep ingesteld, met de twee predikanten en twee gemeenteleden, die met hun Bijbelkring vooraf het project hebben doorlopen. De gemeente is al georganiseerd in wijkteams, met daarin ouderlingen, diakenen, pastoraal bezoekers

en leden van onderling dienstbetoon. Deze teams en de jeugd-/kinderwerkers zijn vooraf uitvoerig toegerust om daarna voor hun eigen wijk een plan te maken voor de organisatie van het 40-dagen project in hun specifieke wijk.

Voorafgaand aan het daadwerkelijke project is aan het begin van de lijdenstijd een moment van voorbede georganiseerd om God om zijn onmisbare zegen te vragen. Een gemeente gaat in een project ook een intensieve periode tegemoet. Communicatie is een belangrijk punt om goed voorbereid het project in te gaan. De gemeente is uitvoerig geïnformeerd in de erediensten door een uitleg met presentaties, door prachtige nieuwsbrieven en de website van de kerk (www.enschede-zuid.nl).

Verwerking Het project is opgezet voor zes weken, met elk een eigen thema. Op zondag stond in de morgendienst de verkondiging van het thema centraal. In de middagdienst was er ruimte voor verwerking. De kinderen en de jeugd

kregen een eigen plek in de middagdienst. Zij werkten met een specifiek programma. In de week die volgde werd het onderwerp besproken in de wijken. De catechisaties en verenigingen wisselden elkaar af. Ook was er een gespreksgroep voor broers en zussen in een van de verzorgingstehuizen en een gespreksgroep voor leden met een verstandelijke beperking. Omdat het werkboek een dagboek bevat, kon iedereen meedoen. Het project is met veel enthousiasme ontvangen. Er zijn vele mooie gespreksavonden geweest en er is daadwerkelijk een geestelijke beweging voelbaar in de gemeente. De gemeente is zo samen op weg gegaan naar Pasen en heeft mogen ontdekken hoe groot de liefde van God voor mensen is. Met Christus sterven tot in het diepst van je bestaan, maar ook door zijn kracht opstaan in een nieuw leven. Een vlinder word je pas als je het Feest van de Genade kent – dus geen getransformeerde rupsen, maar nieuwe scheppingen in onze Heer Jezus Christus. Samen onderweg naar de grote morgen!

/// Anne Rienks is predikant in Enschede-Zuid, Pauline ter Horst lid van de projectgroep Feest van Genade

TEKST: HARM WIJNALDA ///

Vraag: Hoe voorkom je dat de Bijbelse oproep tot zelfverloochening schadelijke effecten heeft op je zelfbeeld en je psychische gezondheid?

De Bijbelse oproep tot zelfverloochening ervaren sommige mensen als een oproep die hen nog verder naar beneden haalt. Wat wordt precies met die oproep bedoeld? Twee aspecten helpen ons in ons denken over zelfverloochening.

Allereerst is van belang dat er een bepaald keuzemoment bestaat voor zelfverloochening. De oproep vraagt om een besluit, een keuze. Wie oprecht de keuze wil maken om zichzelf te verloochenen en Christus te volgen, moet daarvoor wel in de vrijheid staan. De Bijbel tekent een lijn waarin de mens voor de keuze wordt gesteld en daarin een beslissing moet nemen (o.a. Deuteronomium 30: 15-18; Jozua 24:15; Lucas 10:42). Om goed te kunnen kiezen is er een zekere mate van psychische rijpheid noodzakelijk. Met de keuze om Christus te volgen wordt een relatie aangegaan. Een relatie veronderstelt de mogelijkheid zich te kunnen verplaatsen in een ander. Er moet sprake kunnen zijn van wederkerigheid. Een relatie veronderstelt ook een gelijkwaardige (autonome) positie, ook al kunnen posities ongelijksoortig zijn (bijvoorbeeld vader en zoon). Wie als kind vanuit angst een relatie aangaat met zijn moeder, zal niet veilig hechten. Zo zal ook wie zich vanuit een afhankelijke positie verloochent en een relatie met Christus aangaat, het risico lopen van een onveilige hechting. De relatie wordt dan gestempeld door angst en niet door vertrouwen. Om jezelf te kunnen verloochenen, moet je als persoon zelfstandig kunnen functioneren.

Als tweede is het van belang om de oproep tot zelfverloochening niet te versmallen. De oproep wordt in een bredere oproep geplaatst, met een doel. Ieder moet zichzelf verloochenen, zijn kruis dragen en Christus volgen (Matteüs 16:24; Marcus 8: 34;

Lucas 9: 23). Daar gaat het dus om. Dat je niet meer jezelf kent, niet meer jezelf als bron neemt, maar dat Christus alles is, het leven, de bron waaruit je drinkt. Wie zichzelf verloochent en het daarbij laat, is als een huis dat wel opgeruimd is, maar geen nieuwe bewoner heeft gekregen (vgl. Matteüs 12: 43-45). Zelfverloochening is gericht op het volgen van Christus en wie in Christus is, is een nieuwe schepping (2 Korintiërs 5: 17). In Jezus Christus kun je een krachtig persoon zijn. Daarmee wordt dus niet zozeer een oproep gedaan om jezelf naar beneden te halen. Je wordt opgeroepen om niet jezelf, maar Christus als maatstaf te nemen. Wie ten onrechte minderwaardigheidsgevoelens of meerderwaardigheidsgevoelens (ja, dat bestaat ook) heeft, heeft het nodig om kritische vragen te stellen bij zijn zelfbeeld, in het licht van de nieuwe mens in Christus. De oproep tot zelfverloochening is een oproep om niet naar jezelf te kijken, maar naar Christus. In Christus vind je de bron waarin de kracht ligt om mens te zijn op aarde.

Jezelf verloochenen vraagt dus om rijpheid: je moet jezelf kennen om jezelf te ontkennen. Jezelf verloochenen vraagt om overgave vanuit vertrouwen, niet vanuit angst. In de tweede plaats roept de Heer op om niet te blijven steken bij zelfverloochening, maar om Christus te volgen. Dan merk je dat je niet meer zelf leeft, maar Christus leeft in jou.

/// Harm Wijnalda is theoloog en psycholoog en werkzaam bij Eleos.

Recycle your mind

TEKST: BAS LUITEN /// FOTO: TEAR

Deze pakkende titel is bedacht door Tear voor een scheurkalender voor de 40-dagen tijd. Het is een origineel initiatief, dat niet nalaat indruk te maken. Blaadje na blaadje ondergaat de lezer iets van de betekenis van Jezus, van zijn woorden en daden. Hoe zullen we Hem volgen? Wat zal dat betekenen voor ons gedrag? Tear keert zich tegen armoede en onrecht. Het is opvallend hoeveel Jezus daarover gezegd heeft.

Elfde gebod Eens kwam een jongeman bij Jezus. Hij wilde weten wat hij moest doen om het eeuwige leven te verwerven. Met die vraag was hij bezig, hij keek verder dan vandaag. Jezus gaf hem een duidelijk antwoord. Houd je aan de geboden! Eeuwig leven betekent immers dat je dicht bij God komt. Ga dan leven op zijn niveau, doe weg wat daarmee vloekt. Maar dat deed die jongeman al! Jezus

wist het. Hij keek hem met liefde aan. Opmerkelijk is, dat het naleven van al die geboden toch geen rust gaf. De man voelde aan dat er meer moest zijn. Dat bracht hem tot zijn vraag. Hij herhaalde die na Jezus' eerste antwoord. Daarop kreeg hij te horen wat hem nog ontbrak. 'Als je volmaakt wilt zijn, ga dan naar huis, verkoop alles wat je bezit en geef de opbrengst aan de armen; dan zul je een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg Mij' (Matteüs 19:21).

Het klinkt als een elfde gebod. Als je alle tien geboden in praktijk brengt, is dit de ultieme proef daar bovenuit. Maar dat kan natuurlijk niet. Wat Jezus zei was niet iets extra's. Het was wel een andere benadering.

De jongeman vroeg naar doen. Daarop had hij al een eerste antwoord gekregen. Maar doen is niet genoeg. In tweede instantie krijgt hij te horen, dat laten belangrijker is. Niet als doel in zichzelf, maar om Jezus te kunnen volgen. Daarvoor moest hij nergens aan vastzitten.

Die prijs was te hoog. Bedroefd ging de jongen heen, want hij had veel bezittingen. Dat was meer dan jammer, want hij had honderdvoudig terug kunnen krijgen. Hij had volmaakt kunnen worden. Was dat woord van Jezus hem ontgaan?

Volmaakt Volmaaktheid bereik je niet, die krijg je. Dat was voor de zondeval al zo. Adam was goed, zeer goed, maar niet volmaakt. Alleen God is vol-

maakt, Hij heeft alles in Zich. Hij heeft leven in Zichzelf en kan niet zondigen. Als Adam trouw was gebleven, zou hij uiteindelijk deze volmaaktheid hebben ontvangen. Hij was uit de aarde genomen met de bedoeling dat hij hemels zou worden (1 Korintiërs 15:44-49). Jezus heeft ons meermalen deze volmaaktheid voor ogen gesteld. Steeds is de strekking, dat God in ons zichtbaar wordt. Dat kun je niet verdienen of bereiken, je kunt je er wel naar uitstrekken. Belangrijk daarvoor is niet dat je heel veel gaat doen, maar dat je voor Hem ruimte maakt in je geest, in je denken.

In het eerste hoofdstuk van de Bergrede gaat het veel over loslaten van zonden, van rechten, van bezittingen en van verborgen agenda's. Met als hoogtepunt: 'Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is' (Matteüs 5:48 volgens NBG 1951). Het woord 'zult' in de toekomstige tijd heeft zowel in het Grieks als in het Nederlands twee betekenissen: het is te lezen als bevel en als belofte. Helaas heeft de NBV gekozen voor een vertaling die de belofte niet laat zien.

Johannes spoort ons aan de liefde uit God te ontvangen en aan elkaar door te geven. Hij schrijft: 'Niemand heeft ooit God aanschouwd; indien wij elkander liefhebben, blijft God in ons en zijn liefde is in ons volmaakt geworden' (1 Johannes 4:12 volgens NBG 1951). Heel duidelijk is God de volmaakte, Hij wordt zichtbaar in ons, zo krijgen wij deel aan zijn volkomenheid.

Paulus schrijft dat hij nog niet volmaakt is maar daar wel naar jaagt. Hij grijpt ernaar omdat hij zich door Jezus Christus gegrepen weet. Toch kan hij meteen daarna spreken tot allen die in Hem volmaakt zijn (Filippenzen 3:12-15). Heel duidelijk is hier het reeds en nog niet. Onze volmaaktheid wordt ons nu in Christus geschonken en toegerekend. Straks zullen we zijn als Hij.

Volgen Jezus volgen is dus zeer de moeite waard. Maar het is een totaal ander leven. De vossen hebben holen en de vogels hebben nesten, maar Hij had geen eigen plek en Hij belooft het ook aan niemand die achter hem aan komt. Stel je daarop in. Verkoop wat je hebt en geef het aan de armen. Dat is een radicale uitspraak. Terecht is daarvan gezegd, dat die niet altijd en overal zo geldt. Toen moest die jongeman dat doen om de Heer te kunnen volgen. Blijft staan als boodschap voor alle tijden: zorg dat je niet aan je materie vastzit. Oefen je in het loslaten, geef weg aan de armen. Anders ben je met heel andere dingen bezig, ben je vol van tijdelijke zaken, heb je geen of te weinig ruimte voor God die in jou zichtbaar wil zijn. Daarom die 40-dagen tijd en die scheurkalender. Treedt eens buiten je materi-

ele patronen, die zo vanzelfsprekend zijn dat je ze niet meer in de gaten hebt. Niet als doel in zichzelf, maar om te komen waar Christus je brengt. Ook om te ervaren dat je nergens recht op hebt. Alles is genade, verworven door Hem die alles losliet.

Het is schrijnend dat een deel van de wereldbevolking alles opmaakt voor iedereen. Nederland staat in de top tien van meest welvarende en meest consumerende landen. Onlangs werden in de nacht in Amsterdam de bovenleidingen van de tram verwijderd om het vervoer mogelijk te maken van grote en luxe jachten naar de RAI. Niets is te dol als het gaat om uiterlijk vertoon. Alles is hier te koop en het geld is er voor. Maar als intussen de armen sterven van honger en dorst zal het worden tot één grote aanklacht in het oordeel van God.

Blaadje na blaadje laat Tear zien, wat ongeremde consumptie met de wereld doet. Alles gaat daardoor kapot, de grondstoffen raken op, het milieu wordt verstoord, overstromingen nemen toe. De armste landen, die het minste in de welvaart delen, zitten met de grootste schade. Tegenwoordig zijn er klimaatvluchtelingen; hun aantal neemt snel toe.

Recyclen is beter dan weggooien en nieuw kopen. Het spaart het milieu. Maar het 'recyclen van je mind' gaat veel dieper. Daarmee kun je levens redden, je eigen leven voorop. Als christenen kunnen we heel veel voor de Heer doen. Toch is dat doen altijd gemakkelijker dan laten, want niets is moeilijker dan verliezen wat je had

en waardoor je dacht gelukkig te zijn. Toch zal wie zijn leven verliest aan de Heer het behouden, terwijl wie denkt zijn leven te behouden het zal verliezen (Johannes 12:25).

Geven en ontvangen Het blijft merkwaardig om te zeggen dat je volmaakt bent. Je zult dus altijd met twee woorden moeten spreken. Je mag het zeggen van jezelf, maar je bent het niet uit jezelf. Je bent het samen met onze Heer Jezus Christus. Je bent het reeds en nog niet. Zo zijn we ook rechtvaardig en heilig. Dat bereiken we niet, dat is alleen te ontvangen. Intussen strekken we ons er wel naar uit. Zo komt de Heer te voorschijn in ons leven. Niet door ons, wel in ons en met ons.

Als je het zo leert zien, is volmaaktheid niet ver weg. Het begin ervan is vlakbij. De voorsmaak is te proeven (HC zondag 22). Dat kan helpen om de goede keus te maken. Loslaten is het moeilijkste wat er is, dat raakt je meteen. Maar in Jezus is de vreugde dichtbij die overal tegenop weegt.

Daarbij moet je bedenken, dat alles wat je loslaat toch eens losgelaten moet worden. 't Is alleen een kwestie van tijd. Iemand plaatste eens een kanttekening bij rijke testamentaire schenkingen. De strekking was, dat schenken na je sterven niet zo moeilijk is. Dat leek wat ondankbaar, toch had hij een punt. Als je oud wordt en weinig meer nodig hebt, wat doe je dan met zoveel geld op de bank? Zit je daar dan nog steeds aan vast? Kennelijk wel.

Laat los, volg Mij, je zult volmaakt zijn. Het blijft moeilijk, op elke leeftijd. Toch krijg je op die manier het hoogste goed, dat je nooit meer afgenomen zal worden.

/// Meer informatie op www.recycleyourmind.nl

Sneeu-angelie

AL ZIJN JE ZONDEN ROOD ALS SCHARLAKEN, ZE WORDEN WIT ALS SNEEUW.

Jesaja 1:18

Kreeg Nederland veel genade in deze winter? Ja, wel als je de hoeveelheid sneeuw in het licht van de Gever ziet. Hij beloofde aan Israël: 'Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw' (Jes. 1:18). De HEER roept op tot omkeer. Hij stelt zelfs een rechtszitting voor, zodat de dingen rechtgezet worden, zodat zwart niet langer wit genoemd kan worden. Met de contrastrijke belofte: 'Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw'.

Begin november brak er brand uit in het schuurtje van mijn buurman. Gelukkig kon er op tijd geblust worden. Er bleef een zwartgeblakerd stuk muur over – wat brandhout, uit het vuur gered; gesmolten resten van tuinspullen, beroet gereedschap.

De volgende morgen was onze stadswijk in oud-Kampen bedekt met een sneeuwkleed. God had de zwarte wond in de achtertuin met sneeuw-witte watten bedekt. Wat bloedlink was, werd ineens wondermooi.

Israël krijgt minder sneeuwval dan Nederland. Toch dragen de toppen van de Libanon wel eeuwige sneeuw. Ook in het laagland sneeuwt het 's winter wel. Daarom leerde David na de bloedwarme nacht met Batseba bidden: 'Was mij en ik word witter dan sneeuw'. Het rood van overspel en moordcontract is niet weg te poetsen, het grijs van halve waarheid en hele leugen niet te verdoezelen. Het rode hart moet

breken. Wit moet van boven komen.

Het is de kleur van boven, de kleur van de opstandig! Van de engel bij het lege graf wordt gezegd: 'Zijn kleding was wit als sneeuw'. Jezus draagt zijn haar in de hemel 'wit als sneeuw'. Zuiver, stralend, het zonlicht weerkaatsend. Wit: de kleur van opstanding uit de dood, van leven na zonde.

Heeft God met deze witte winter veel genade gegeven? Het was de witste winter in dertien jaar. Het sneeuwde vaak, en wat bleef de sneeuw lang liggen! Zoveel weken sneeuw – we kregen er genoeg van. Wij strooien er gauw onze pekels zonden over heen, en zwoegden om ons eigen straatje schoon te vegen. Heeft God u herinnerd aan de hoeveelheid vuil die bedekt moest worden?

Ik vraag me af: mag je van het sacrament van de sneeuw spreken? Een belofte, bekrachtigd met een passend teken. Het teken herinnert aan het woord. De schepping illustreert de belofte: 'Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw'. Goede boodschap is eu-angelie. Het sacrament van het witte winterkleed – sneeu-angelie. Ik hoop de herinnering aan deze witte winter nog maanden met me mee te dragen.

/// Erik de Boer is o.a. hoogleraar in Kampen en Amsterdam, en redacteur van De Reformatie

*Zuiver, stralend,
het zonlicht weerkaatsend*

Niet iedereen is gelijk

TEKST: HANS MEERVELD ///

Soms kom je het in één gezin tegen. Het ene kind is open, praat graag en kan enthousiast vertellen over wat er op de catechisatie is besproken. Als er in de kerk een actie wordt aangekondigd, wil het meteen mee doen. Het kind geniet van het jongerenkoor.

Het andere kind is gesloten. Het gaat wel naar de catechisatie en ook wel mee naar de kerkdienst, maar praat er niet over. De vrije tijd gaat op aan contac-

ten met vrienden, die niet altijd van dezelfde kerk zijn of die met de kerk hebben gebroken. Dit kind geniet van het uitgaansleven. Voor kerkelijke activiteiten heeft het weinig belangstelling. Karakter, maar ook intellectuele capaciteiten spelen hierbij mogelijk een rol. Als je op de havo of het vwo zit, kun je wat makkelijker leren en discussiëren en heb je ook interesse voor vragen die met levensbeschouwing te maken hebben. En het lukt dan ook om geduld

op te brengen om na te denken over de complexe vragen die met God en het geloof te maken hebben. Maar als je dit niet geleerd hebt, als je liever direct wilt weten hoe het zit en ingewikkelde vragen tot een mee-eens of niet-mee-eens schema reduceert, dan is het anders.

Het is een interessante vraag of er vanuit de kerk gezien geen sprake is van voortrekken van jeugd die wenselijk gedrag vertoont. Het is gemakkelijker je plek te vinden in een kerk die jouw gedrag waardeert. Iedereen heeft behoefte aan bevestiging. Een positieve benadering werkt altijd beter dan een negatieve. Mogelijk dat hier een van de oorzaken ligt van de stroeve omgang met jongeren die niet helemaal in het kerkelijke patroon passen: ze krijgen zo weinig positieve waardering voor wie ze zijn en wat zij kunnen. Als het om geloven gaat, hebben deze jongeren een stijl die minder verbaal is. Maar mogelijk zouden ze meer tot hun recht komen als andere, minder verbale vaardigheden eveneens gewaardeerd werden, als geaccepteerd werd dat ze zich bij activiteiten wat afzijdig houden.

Een gereserveerde houding bij een jongere kan doorzetten bij het ouder worden. In veel kerken komen jongeren maar niet tot het doen van belijdenis. Op den duur zijn ze te oud om tot de jeugd gerekend te worden. Maar sommigen blijven wel kerklid en nemen op latere leeftijd de stap om toch belijdend

lid te worden. Er zijn er ook waar je nooit meer wat van hoort.

Maar dit verschil kan zich ook bij de groep voordoen die zich wel goed leek aan te passen. Er zijn jongeren die enthousiast zijn begonnen, maar bij het wat ouder worden hun heil zoeken in een beweging die nog meer ruimte geeft aan emotie en gevoel. Dat kan leiden tot een breuk met de kerk. De uitkomst na jaren kan anders zijn dan je vooraf verwacht.

Mij lijkt het verstandig om als kern van jeugdbeleid te kiezen voor een benadering waarin jongeren positief gewaardeerd worden, en om te erkennen dat er verschil in stijl is, die mogelijk in een bepaalde leeftijdsfase wat extreme kenmerken vertoont. Maar hoe doe je dit concreet? Ik wil oproepen om elkaar daarin als gemeenten te helpen, door het uitwisselen van ervaringen op dit gebied. Hoe peil je wat leeft onder jongeren, wat is de reden dat jongeren zich terughoudend opstellen ten opzichte van de kerk? En wat doe je als kerk om mensen te binden die bevestiging van hun geloof zoeken in gevoel en beleving? Belangrijke vragen die verdienen om over met elkaar in gesprek te gaan.

De website van De Reformatie www.dereformatie.nl biedt gelegenheid om op dit verhaal te reageren. In het blad volgt later dit jaar een vervolg.

/// Hans Meerveld is docent catechese aan de Academie voor Theologie van de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle en Theologische Universiteit te Kampen

Witte Donderdag

Als boeteling kom ik gekleed in wit
en heb de stilte lief: het diepe zwijgen
van Hem die helder water op zijn eigen
wijze giet, als slaaf op de knieën zit
en zorgzaam wast, met linnen doek - ook wit -
droogt, de voeten die de opdracht krijgen
te gaan een weg waar trots en hoogmoed dreigen.
Als boeteling kom ik gekleed in wit
en bied mijn vuile zonden aan en bid:
was, reinig mij; breek brood, giet wijn; de twijgen
aan de ware Wijnstok bewijzen dit:
ik kan, als rank, bloesems en vruchten krijgen;
als boeteling kom ik gekleed in wit.

(Bij Johannes 13:1-15)

© lenze l. bouwers

Ploeteren en pionieren

TEKST: HELEEN SYTSMA – VAN LOO, EINDREDACTEUR DE REFORMATIE ///

Op de dag van de grote inzamelingsshow voor de aardbevingsslachtoffers van Haïti beluisterde ik een vraaggesprek op de radio. Een bezorgde donateur had begrepen dat een deel van het ingezamelde geld naar de organisatie Kerk in Actie ging. Er werden van zijn geld toch hopelijk geen kerken gebouwd?

Bouwen kerken met hun geld alleen maar kerken? Wat doen kerken eigenlijk? En als ze nou eens niet doen wat ze in jouw ogen zouden moeten doen, wat doe jij dan? Die vraag speelt een rol in het vorig jaar verschenen boek *Ploeteren & Pionieren*. Het boek beschrijft in vijf hoofdstukken vijf ontmoetingsplaatsen of -groepen die volgens de ondertitel *nieuwe manieren van kerk* zijn vertegenwoordigen. Tussen die verhalen door en eromheen staan zeven theoretische hoofdstukken die de achtergronden beschrijven van de nieuwe kerkvormen.

Die nieuwe kerkvormen worden door de auteurs geplaatst in een beweging die 'Emerging Church' genoemd wordt. De wortels daarvan liggen in het Engeland en de Verenigde Staten van de jaren '90 van de vorige eeuw. Een jaar of tien later komt hij ook in Nederland aan de oppervlakte. 'Emerging Church' laat zich omschrijven als 'een netwerk van mensen die anderen in contact met Jezus willen brengen en het Koninkrijk van God tastbaar willen maken. Omdat veel mensen ervan overtuigd zijn dat de kerk daarin een cruciale rol speelt, discussiëren ze vooral over nieuwe manieren van kerk zijn' (*P&P*, pag. 25).

Veel van wat in het boek beschreven wordt, dwingt bewondering af. Mensen zijn vol overgave bezig om Gods koninkrijk zichtbaar te maken: door middel van een gebedswinkel in het centrum van Woerden, een kerk in een achterstandswijk die 'min of meer toevallig' ontstaan is uit buurtwerk, een bezinningscentrum in de bossen van Appelscha en meer. Het theoretische raamwerk om de verhalen heen laat zien hoe radicaal Jezus was: Hij zocht de mensen op die eerlijk erkenden dat ze een heemeester nodig hadden en keerde zich af van mensen die dachten dat ze zichzelf wel konden redden. Krampachtig wordt in het boek het direct verband tussen het Koninkrijk van de hemel en de gevestigde kerken vermeden. Iedereen die in het boek aan het woord komt is teleurgesteld in de kerk. Volgens hen is de boodschap van Jezus daar ontdaan van zijn radicaliteit, waardoor de burgers van dat Koninkrijk geen navolgers van hun radicale Heer meer zijn. Daarom moet het Koninkrijk van God elders gestalte krijgen. Dit is het punt waarop het gaat wringen. Hoogstpersoonlijke emoties en ontmoetingen met God ('Volgens mij zei God toen tegen mij...') spelen een cruciale rol

in de keuzes die zij maken. Opmerkelijk is in dit verband dat de hervertelling van de Bijbel – 'het verhaal van het Koninkrijk' – juist stopt als het spannend wordt wat de kerk betreft, namelijk na de zendingsopdracht in Matteüs 28 (p. 53 t/m 62). Het beeld dat oprijst uit het Nieuwe Testament toont geen kerk waar je aan kunt deelnemen of je van kunt distantiëren, al naar gelang er gebeurt wat er in jouw ogen zou moeten gebeuren. Het toont een gemeenschap waarvan de leden opgeroepen worden tot zelfverloochening, om zo verschillend als ze zijn samen gestalte te geven aan Gods koninkrijk, naar buiten en naar binnen toe.

Aan de radicaliteit van de ploeters en pioniers kunnen de gevestigde kerken overigens een voorbeeld nemen – zodat de samenleving weer gaat zien dat kerken meer doen dan alleen maar kerken bouwen.

N.a.v. Martijn Vellekoop en Nico-Dirk van Loo, *Ploeteren en Pionieren. Nieuwe manieren van kerk zijn*. Amsterdam, 2009.

Geloof en identiteit

TEKST: JANNEKE BURGER – NIEMEIJER, REDACTEUR ///

Wie als ambtsdrager of anderszins actief is in het pastoraat, zal uit ervaring herkennen dat veel vragen daarin betrekking hebben op geloof en identiteit: hoe moet ik tegen mezelf aankijken? Wat gebeurt er met me als de Geest aan het werk gaat? Hoe kan mijn karakter groeien door dichtbij Christus te leven? Hieronder treft u een aantal titels aan: boekentips voor de praktijk van het pastoraat.

Drs. W.G. Rietkerk, *Ik wou dat ik kòn geloven* (1993)

Een boek over psychische belemmeringen om op God te vertrouwen. Gevoelens als angst, schaamte, wanhoop en verdriet komen aan de orde, waarbij inzichten vanuit de psychologie gelijk op gaan met een praktisch-theologische benadering. Uiteindelijk wil de schrijver telkens laten zien hoe het evangelie bevrijdend kan werken. Helaas niet meer nieuw verkrijgbaar.

Philip Troost, *Als handen van de pottenbakker* (2009)

In De Reformatie van 26 februari heeft een recensie van dit boek gestaan. Er vindt een discussie in plaats over de verhouding tussen pastoraat en therapie. Dat is vaak lastig in het pastoraat: als het over vragen rond identiteit gaat, heb je snel de neiging om andere hulp in te roepen. Philip Troost stelt de vraag of er toch niet veel opbouw van identiteit vanuit Christus in het pastoraat kan plaatsvinden. Hij geeft ook aan hoe dat zou moeten en daar reageren weer andere deskundigen op.

Neil Anderson, *Overwinning over de duisternis. Weten wie je bent in Christus, dat is je kracht* (1994)

Een boek uit charismatische hoek dat heel centraal begint: bij de persoon van Jezus Christus en hoe die onze identiteit kan vormen. Bevrijding en groei kunnen alleen plaatsvinden waar Christus centraal staat. Dit boek is geschikt als studieboek, wellicht om gezamenlijk te bestuderen.

Henri Nouwen, *Open uw hart. De weg naar onszelf, de ander en God* (1995)

Een boek van de bekende katholieke priester Henri Nouwen. Geschikt om te lezen op de manier van een monnik: rustig, overpeinzend. Nouwen beschrijft een weg naar geestelijke volwassenheid. Hij beschrijft hoe eenzaamheid kan veranderen in alleen zijn; hoe vijandschap kan veranderen in gastvrijheid en tenslotte hoe illusie kan veranderen in gebed. Spiritualiteit heeft altijd met relaties te maken en ten diepste met de relatie tot God. Helaas niet meer nieuw verkrijgbaar.

Larry Crabb, *Verbondenheid* (1998)

Nadenken over christelijke identiteit, over factoren die vertrouwen op God of groeien in geloof belemmeren, is niet iets dat individueel moet gebeuren. Dat is de stellige overtuiging van Crabb, die hij uitwerkt in dit boek.

UP2DATE GEREFORMEERD

Werk jij met jongeren in een kerk? Vind je het ook lastig om voorbeeldfiguur te zijn? Authentiek, christen, gereformeerd? Wat is anno 2010 eigenlijk de waarde van de gereformeerde traditie? En hoe bereik ik daarmee de jongeren? Vragen die in veel kerken door catecheten, predikanten, jongerenwerkers, verenigingsleiders etc. regelmatig gesteld worden. Samen met jou zoeken we antwoorden op deze vragen. Dat doen we op zaterdag 10 april. Dan organiseert het platform school-kerk van het Gomar College zijn jaarlijkse jeugdwerkconferentie. Sprekers zijn prof. dr. Mees te Velde (TU Kampen) en drs. Els van Dijk (Evangelische Hogeschool Amersfoort). Uiteraard wordt ruim tijd gegeven voor de onderlinge ontmoeting en voor verdieping. Opgeven kan bij www.gomaruscollege.nl

EUCRC 2010 – EDINBURGH

De derde Conference of European Reformed Churches is van 16 tot 19 maart gehouden in Edinburgh, over de versterking van het gereformeerde geloof in Europa. Het thema was 'ROUTE', Reaching Out Unitedly To Europe. De bespreking richtte zich op samenwerking tussen gereformeerde kerken in evangelisatie en theologische opleidingen. Hoofdspreker was Richard Pratt. Dr. Wolter Rose, docent aan de Theologische Universiteit Kampen, heeft een toespraak gehouden over 'Information on theological education in Europe'.

NU VERKRIJGBAAR: HET HANDBOEK VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND, EDITIE 2010

De nieuwste uitgave van het Handboek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland, editie 2010, is verschenen. Het Handboek in boekvorm blijft een handzaam naslagwerk om steeds bij de hand te hebben, klein, compact en volledig. Het statistisch overzicht is bijgewerkt tot 1 oktober 2009.

Jaaroverzicht en enquête Het jaaroverzicht van de ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken is opnieuw verzorgd door eindredacteur ds. J.H. Kuiper te Assen. Ook dit jaar werden via een enquête aan de plaatselijke kerken een aantal vragen voorgelegd. Het onderzoek was deze keer gericht op de betrokkenheid van de kerk met de wereld om ons heen. O.a. de wet WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) biedt kansen. In welke mate pakken de plaatselijke kerken dat op? Een overzicht van de antwoorden wordt gegeven in het jaaroverzicht.

Het Handboek is verkrijgbaar bij de boekhandel of te bestellen via www.gkvhandboek.nl. Prijs: € 13,50. ISBN: 9 789052 944791

PROMOTIE KOERT VAN BEKKUM:

Van verovering naar vreedzame co-existentie. Een studie naar het historiografisch karakter van Jozua 9:1-13:7.

Op donderdag 18 maart heeft drs. Koert van Bekkum aan de Theologische Universiteit in Kampen (Broederweg) zijn proefschrift verdedigd, getiteld: *From Conquest to Coexistence. Ideology and Antiquarian Intent in the Historiography of Israel's Settlement in Canaan*. Promotoren waren prof. dr. G. Kwakkel, hoogleraar Oude Testament aan de Theologische Universiteit in Kampen (Broederweg) en prof. dr. E. Noort, honorair hoogleraar in de Israëlitische letterkunde, de uitlegging van het Oude Testament, de geschiedenis van de Israëlitische godsdienst en de inter-testamentaire letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen; *foreign secretary* en lid van het dagelijks bestuur van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Co-promotor was dr. G. van der Kooij, lecturer in Near Eastern Archaeology (spec. Palestine/Levant), Universiteit Leiden.

Koert van Bekkum (1970) studeerde van 1989-1997 theologie aan de Theologische Universiteit in Kampen, archeologie van Palestina aan de Rijksuniversiteit Groningen en Akkadisch aan de Universiteit Leiden. Van 1998-2002 was hij als aio verbonden aan de onderzoeksgroep Bijbelwetenschappen en Talen van de Theologische Universiteiten in Kampen en Apeldoorn. In dat kader nam hij in 1998 en 2000 deel aan de Megiddo Expedition, de hernieuwde opgraving van Tel Megiddo, Israël, en verbleef hij in het najaar van 2000 voor verdere studie en veldonderzoek in Jeruzalem. Sinds 2002 werkt hij als adjunct-hoofdredacteur bij het *Nederlands Dagblad*.

REFO-500

Refo500 is een internationaal project, waarbij veel protestantse en katholieke organisaties, universiteiten, bedrijven en musea betrokken zijn. Refo500 wil in de aanloop naar 2017 breed aandacht geven aan de 500e geboortedag van de Reformatie. Daarbij kijkt ze vanuit verschillende perspectief: historisch, theologisch, religieus, politiek, sociaal en cultureel.

De Reformatie, in 1517 begonnen toen Maarten Luther zijn 95 stellingen op de deur van de slotkapel te Wittenberg spijkerde, is van belang voor verleden, heden en voor de toekomst. Refo500 is van mening dat de betekenis en invloed van De Reformatie onomstreden groot zijn.

Programma Refo500

Het programma wordt door de partners van Refo500 ontwikkeld. Op dit moment staan gepland:

- Reizen en dagtochten naar steden in Nederland en Europa die een rol hebben gespeeld in de Reformatie.
- Twittechismus, 129 vragen en antwoorden uit de Heidelbergse Catechismus in Twitterboodschappen. Deze worden eerst getwitterd en daarna gebundeld in een uitgave.
- 10 juni 2010: Donatus Studiedag *De Kerk telt* in het Dominicanerklooster te Zwolle, n.a.v. het recent verschenen gelijknamige Kaski-rapport.
- 30 oktober 2010: officiële openingsbijeenkomst van Refo500 in de reformatiestad Gouda met sprekers, workshops, muziek etc.
- November en december 2010: een tentoonstelling over de reformator Philippus Melanchthon in Emden.
- 10-12 november 2010: een wetenschappelijke conferentie over 'Philippus Melanchthon und die reformierte Tradition' in Emden.
- 11 december 2010: congres over Philippus Melanchthon in de St. Janskerk te Gouda.
- 3-5 maart 2011: een internationale conferentie naar aanleiding van 450 jaar Heidelbergse Catechismus in 2013.
- 2013: een tentoonstelling op drie locaties in Duitsland en Nederland naar aanleiding van 450 jaar Heidelbergse Catechismus.

Daarnaast is er nog veel in voorbereiding, zoals onderwijsmateriaal voor primair en voortgezet onderwijs, boeken en strips, tentoonstellingen, een serie debatavonden naar aanleiding van 450 jaar Nederlandse Geloofsbelijdenis in 2011, diverse evenementen en een jongerenprogramma. Suggesties voor het programma zijn welkom! U kunt hierover contact opnemen met projectleider Karla Apperloo, tel. 06 11808278 of email kapperloo@refo500.nl. Meer over Refo500 en het programma vindt u op www.refo500.nl.

Uit de kerken ///

Beroepbaar:

kandidaat W.T. van Veelen, Kanaalstraat 208,
3531 CR Utrecht; tel. 06-26688755,
e-mail: woutervanveelen@gmail.com.

Beroepen te:

Sneek (samenwerkingsgemeente met christelijk-gereformeerden): H. Prins te Mussel.

Bedankt voor:

Bunschoten-Oost, voor Hoek en voor Loenen-Abcoude:
A. van der Lugt te Almkerk.

Intrede:

Assen-Marsdijk: bevestiging en intrede ds. R. A. Schipper
uit Drachten-Nijega. Nieuw adres:
Kornalijnstoep 54, 9403 RX Assen. tel. 0592-421515

Door de classis **Buitenpost** is onderzocht en beroepbaar
gesteld: dhr. G. Bruinsma, Houtduif 51, 9231 KC Surhuister-
veen. Tel. 0512 366356, e-mail: bruinsma001@hetnet.nl

De gereformeerde kerk (vrijgemaakt) in het Friese
Damwoude is met ingang van 29 maart 2010 opgeheven.
De negentig leden van de gemeente zullen elders kerkelijk
onderdak moeten zoeken.

Zendtijd voor de kerken

7 april, 9:40 u. Nederland 2: een uitzending over negen
gemeenten in Amsterdam en Amstelveen die een partner-
schap hebben gevormd met de naam *Amsterdam in beweging
voor Jezus Christus*. Coordinator: ds. Siebrand Wierda.

14 april, 9:40 u. Nederland 2: een uitzending over 400 jaar
Baptisme. Voorganger/verteller: Anne de Vries.

11 april, 17:00 u. radio 5 vanuit de gereformeerde kerk
(vrijgemaakt) van Hoofddorp/Haarlemmeer. Voorganger
ds. Hans-Jan Roosenbrand over 'Help, Jezus leeft!'

18 april, 11:00 u. Nederland 2 vanuit de gereformeerde kerk
(vrijgemaakt) te Houten. Voorganger ds. Oeds Bouwsma over
'Je leven heeft zin'.

18 april, 17:00 u. radio 5 vanuit de christelijke gereformeerde
kerk te Emmeloord. Voorganger
ds. Bert Loonstra over 'Verzeild in een conflict'.

ACTUELE
THEMA'S

JA,

INSPIREREND
KERK ZIJN

☐ ik word abonnee (€ 49,95 per jaar*)

☐ ik geef een abonnement (€ 49,95 per jaar) kado aan:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

afzender:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

Rekeningnummer

Stuur deze bon naar: De Reformatie, postbus 89, 7730 AB

Ommen of meldt u aan via: www.dereformatie.nl.

* u betaalt € 40,- voor de periode maart-december

ONTSPANNEN IS EEN WERKWOORD

LEES WAAROM ONTSPANNING
NOODZAAK IS IN DE NIEUWE ELEOSCRIP.

NOG GEEN LEZER? KIJK
OP WWW.ELEOS.NL
EN MELD JE SNEL
AAN VOOR EEN GRATIS
ABONNEMENT!
WWW.ELEOS.NL ►
ELEOSCRIP

 Eleos
stichting geestelijke gezondheidszorg

FOTOGRAFIE: JAAP BLOM ///

